

Česká speleologická společnost, Základní organizace 6 – 12 „Speleologický klub Brno“
Pracovní skupina SE – 3

Tématický okruh č. 5 :

Střípky z historie Moravského krasu.

Francek Caprament, František Vašíček a objev Ochozské jeskyně. Aneb oprava jednoho výmyslu.

Josef Pokorný :

Co víme a co nevíme:

„Hříchem“ mého „mladšího“ stáří bylo to, že jsem napsal knihu, kterou jsem nazval „*Jak Francek Caprament díravicu objevil, a co se pak dál přihodilo*“. Mojí motivací tehdy bylo, že se o objeviteli v literatuře uvádí celá léta, že jeskyni objevil pomatenc, který hledal cestu do pekla a při tom našel jeskyni. Vždycky jsem byl hluboce přesvědčen, že tu jeskyni mohl objevit jen člověk s perfektně pracujícím mozkiem, neovlivněný místními pověrami. Protože mi bytostně vadilo, že je nazýván pomatencem, a chtěl jsem objevení jeskyně zpracovat jako literaturu faktu, začal jsem na počátku devadesátých let minulého století v Ochozi a v dávné Obci pátrat mezi obyvateli obou obcí, hledal jsem informace o událostech, které se zde

patrně odehrávaly v létech 1820 – 1830. Informací bylo zoufale málo, pamětníci chyběli úplně. Posléze jsem vybral z obyvatel obcí Ochoz a Ubce oné doby jednoho, který mi připadal vhodný a kterého jsem popsal tak, aby to odpovídalo mým představám. Ta kniha vyšla v r. 2004 v nakladatelství Šimon Ryšavý v Brně nákladem 1000 výtisků. Emeritní kronikář Ochoze, Mirek Hromek to tehdy komentoval jako „dar Ochozi“. Pokud jste tu knihu četli, tak víte, o čem mluvím.

Co víme:

Informace pana Ondřeje Mlejnka z Ochoze:

Pan Ondřej Mlejnek před časem, po přečtení mé knihy „***Jak Francek Caprament díravicu objevil a co se pak dál přihodilo***“ došel k názoru, že objevitel Ochozské jeskyně musel být jeden z jeho předků. Začal tedy pátrat v rodinné genealogii a přišel na věci, na které jsem já, při svém hledání vhodné osoby, která by mohla být objevitelem dotyčné jeskyně, na které jsem já nepřišel. Ukázalo se, že jsem snad celkem obstojně popsal část historie jeho rodiny, ale osoba, kterou jsem uvedl jako objevitele nemohla v žádném případě objevitelem jeskyně být. Tak pátral dál a zjistil informace o jiném Františku Vašíčkovi. Ty informace mi při jednom z našich setkání předal.

František Vašíček, kterého mi pan Mlejnek takto představil, se narodil v roce 1773 (zatím neznámo kde) a zemřel 5.02.1825 (52 let stár) v Ubci, farnost Ochoz na zápal plic. (tyto údaje má pan Mlejnek zřejmě z obecní matriky). V obci „Ubce“ se objevil jako třicetiletý bývalý (vysloužilý) voják, propuštěný z armády. To znamená, že do Ubce přišel (1773 + 30 = 1803) někdy v roce 1803 (dva roky před bitvou u Slavkova). Seznámil se zde s 41 letou Marianou, vdovou po Františku Gruberovi z čísla 11, se kterou se v r. 1804 oženil. Po svatbě žili v Ubci, v domě č. 41. František Vašíček se v Ubci živil jako švec, kterým byl údajně vyučen. Před propuštěním z vojenské služby sloužil u 29. regimentu (pluku), jehož majitelem byl baron von Lindenau. Potud informace pana Ondřeje Mlejnka.

Podle roku narození by mu ale bylo v r. 1788 15 let. Mohl být tak mladý chlapec už vojákem?

Poslední informace (o regimentu) je zavádějící.

Vysvětlení: Číslování pluků zavedl v rámci svých reforem armády až císař Josef II., protože názvy pluků podle jejich majitelů (kteří se často měnili) byly víceméně chaotické. **Podívejme se na internet**, jak se měnili majitelé pluku, který později, v rámci Josefínských reforem dostal č. 29.

Tento pěší pluk byl založen v roce 1704.

Majitelé pluku byli : v r. 1704 - Wendt

v r. 1709 - Bewern

v r. 1736 - Braunschweig – Wolfenbüttel

v r. 1740 - Alt Wolfenbüttel

v r. 1750 - Ernst Gideon von Laudon

v r. 1791 - Olivier Walis

v r. 1803 - von Lindenau.

Z toho lze (s největší pravděpodobností) dedukovat, že v době, kdy František Vašíček v tomto pluku sloužil (pokud v něm sloužil), patřil pluk generálu Laudonovi. 29. pluk v majetku pana von Lindenau prožíval svoje bojové nasazení až v r. 1805 v bitvě u Slavkova. (Nebo u Brna? Kam je to blíž z Prateckého kopce?).

*

Rakousko vstoupilo do své poslední války s Tureckem dne 9.02.1788. Generál Laudon, v té době již pensionovaný ihned nabídl císaři Josefovi II. svůj návrat do armády. Císař Josef II. s úctou jeho nabídku zdvořile odmítl. Nicméně, válka s Turky se začala vyvíjet pro Rakousko velmi nepříznivě, takže 30.07.1788 povolal císař generála Laudona do aktivní vojenské služby.

A generál Laudon se vydal (s největší pravděpodobností) především se **svým 29.tým plukem** a s dalšími vojenskými útvary na své tažení proti Turkům, nejprve do Chorvatska. První velká Laudonova bitevní akce bylo noční přepadení jeho vlastního vojenského tábora Turky (Osmany). Osmané při tom ztratili 700 mužů a Laudonovi Rakušané měli jen dva zraněné. Následně dobyli 26.08. 1788 Dubicu, kterou jeho předchůdce bezvysledně obléhal několik měsíců, následně dobyli pevnost Novi a 30.08.1788 zahájili tažení na Bělehrad. Ten dobyli 7.10.1788.

Vojáci 29. pluku neměli v bojích velké ztráty. Ale v balkánském prostředí je začali decimovat nemoci. Potažmo jakási epidemie. (Tolik informace, které jsem našel na internetu).

Z této doby nemáme o vojáku Františku Vašíčkovi žádné informace. Ale podívejme se, co v 18. století platilo v rakouské armádě: **Služba byla doživotní!** Voják mohl být propuštěn jen ve výjimečných případech, jako invalida (po zranění), či pro vážné onemocnění (kdy byl takový voják pro rakouskou armádu nežádoucí přítěží).

Vzhledem ke značnému rozsahu epidemie (která se rozmohla ke konci vítězného tažení) mohl být František Vašíček pro svůj zdravotní stav z armády propuštěn. Případně i po zranění v bitvě. O tom, v jakém zdravotním stavu Caprament do Obce (Ubce) přišel, nevíme zhola nic.

Protože byl léta voják, ztratil domov. Protože byl Čech, vracel se do českých zemí. Zřejmě se potuloval krajinou a hledal, kde se usídlit. Na svých toukách objevil to, čemu dnes říkáme Ochozská jeskyně. S jeskyněmi se zcela určitě seznámil při svém balkánském tažení. Takže od první chvíle, podle průvanu, musel vědět, že je tam jeskyně. **Tu jeskyni nemohl objevit místní člověk, který nikdy neopustil domov, kde žil v zajetí pověr a zcestné víry.** To musel být člověk s mimořádnými životními zkušenostmi. A tím nejspíš z rakouské armády propuštěný voják František Vašíček byl. Tomu by přezdívka „Caprament“ určitě pasovala. A protože taková jeskyně byla jeho strategickým tajemstvím, (v případě nebezpečí se v ní mohla ukrýt celá vesnice) usídlil se v její blízkosti. Našel a vytvořil si zde domov a existenci jeskyně utajil. Teprve na sklonku života (či na smrtelné posteli?) vyradil svým nejbližším svoje tajemství. To lze předpokládat, tak to nejspíš bylo. Jeskyně byla okolním obyvatelům známá již (nebo až?) kolem roku 1830. (Písemná zpráva Johanna Hornische z léta roku 1830). Zemřel - li její objevitel, vysloužilý voják František Vašíček v r. 1825, mohlo to tak nějak být. Takže knížka, nazvaná „Jak Francek Caprament díravicu objevil, a co se pak dál přihodilo“ je jen mým výmyslem a nikoliv literaturou faktu.

Ve svém věku už skutečný příběh objevu Ochozské jeskyně nezpracuji. Nebylo by od věci, kdyby se našel někdo, kdo dokáže záznamy 29. pluku, především jeho „Turecké tažení“ prostudovat, najít více informací o vojáku Františku Vašíčkovi a Capramentův životní příběh znovu zpracovat.

Ještě pár slov o Obci či „Ubcí“, německy „Upes“, (později Obce).

Obec, ve které vysloužilý voják František Vašíček v první polovině 19. století žil, původně těsně sousedila s obcí Ochoz. Na začátku 19. století Ubce patřila Líšeňskému panství, Ochoz panství Zábrdovickému. Obě panství v průběhu času měnila majitele. Zábrdovické panství patřilo zábrdovickému klášteru Premonstrátů. Tento klášter císař Josef II. někdy v roce 1783 zrušil a jeho majetek přešel pod Správu náboženských majetků tehdejšího rakouského státu a 8. prosince r. 1830 bylo Zábrdovické panství v dražbě prodáno hraběti Františku Xaverovi von Dietrichstein-Proskau, majiteli panství Boskovice. Obě obce však byly jednou farností s kostelem v Ochozi.

Ubce jako celé Líšeňské panství patřila původně šlechtici, který kolem roku 1820 vážně onemocněl a spřátelený rod Belcrediů se o něj postaral a on na smrtelné posteli odkázal Líšeňské panství Belcrediům. Taková byla situace v době, kdy existence jeskyně vešla ve známost.

V Ochozi do r. 1830 žádný Vašíček nebydlel. Zato v sousední obci Ubcí žilo v první polovině 19. století 12 rodin Vašíčků, a jeden z těchto Vašíčků se právě někdy v r. 1830 do Ochoze přišel. To byla hlavní postava mé knihy.

V r. 1947 se obyvatelé obou těchto těsně sousedících obcí spojili a přijali společný název Ochoz.

Život lovců sobů na Říčkách

L. Slezák

Úvodem si položíme otázku. Je možno na základě paleolitických nálezů vykonstruovat způsob života lidí, kteří po několik tisíciletí využívali významnou lokalitu jako je jeskyně Pekárna v Jižní části Moravského krasu? Z pohledu obyčejného smrtelníka dnešní uspěchané doby je tisícovka let nepředstavitelně dlouhá doba. Klimatické a antropogenní změny v období jediného století v nás vzbuzují hrůzu z budoucna, a to nejen proto, že jsme schopni je zaznamenat téměř osobně.

Výsledky archeologických výzkumů a průzkumů v Jižní části Moravského krasu, jejichž středobodem je jeskyně Pekárna, zaplnily skříně depozitářů, byly zpracovány a široce publikovány. Jednotlivé vrstvy sedimentů vydaly svoje poklady v podobě kamenných a kostěných artefaktů. Bylo možno vyhodnotit vývoj potřeb, zručnosti a umělecké tvořivosti tehdejších obyvatel Moravského krasu v období po ukončení poslední doby ledové. Tři tisíce let! Po tuto éru se údajně pračlověk opětovně vracel.

V moderní terminologii bychom mohli použít horolezeckého označení „základní tábor“. Místo odpočinku, ochrany před nepohodou, zásobárnou, místem, kde jsme chráněni jako skupina, tlupa, se svými mladými i starými příslušníky společenstva. Místo, kde se rozhoduje o životě a smrti. Po společenské hierarchii lovců sobů jsem se nikdy nepídil. Archeologové se shodují v tom, že šlo o lovce a sběrače. Byli tedy plně závislí na tom, co jim poskytuje okolní příroda a jak si poradit, aby přežili. Přesto lze předpokládat, že existovala určitá dělba práce, kdy každý člen komunity plnil svoje úkoly pro zachování existence skupiny. Zcela určitě byl dodržován respekt k jednotlivcům, kteří projevovali znaky výjimečnosti.

Umělecké projevy v podobě rytin na kostech zvířat představují unikátní doklad o jejich cítění a nadání. Šamani a medicinmani patrně měli stejně důležitá až posvátná postavení. Dosud se nepodařilo objevit případné doklady o jejich činnosti, jako např. kultovní malby a pod. Hlavní skupinu nálezů tvoří kamenné artefakty. Od hrubě opracovaných nástrojů až po miniaturní výrobky z kvalitního pazourkového materiálu, nebo dokonce z křišťálu. Kostěná surovina je zastoupena hroty, šídly, jehlicemi a materiály pro výrobu uměleckých předmětů.

Známý archeolog Dr. K. Valoch sledoval například, odkud byl na území Moravského krasu importován unikátní materiál pro výrobu vybrané kamenné industrie, křišťál. Po mnohaletém bádání bylo zjištěno, že používaný křišťál sbírali magdalénci v oblasti Českomoravské vysočiny, na místech rozsypů pegmatitových těles. Tato naleziště se od území Moravského krasu nacházejí stovky kilometrů vzdálená. Je tedy patrné, že lid lovců sobů migroval po širokém území a opětovně se vracel do svých "base campů", do jeskyní, jako jsou např. Pekárna nebo Kůlna.

Patrně s velkou pravděpodobností docházelo i k nutné ochraně svého teritoria jednotlivými uskupeními. V období, kdy velká část schopných lovců a sběračů opustila jeskyni, aby plnila životazáchovné úkoly, bylo nutno teritorium střežit,

případně i chránit. Jen těžko si můžeme představit, jak taková činnost probíhala. Pokud bychom popustili uzdu své obrazotvornosti, bylo by možno utvořit jakousi verzi hlídání a obrany teritoria. O prostory samotné Pekárny bylo nutno se i v době nepřítomnosti hlavní skupiny starat. Tento úkol by mohla plnit jakási ochranná osádka složená z žen a životaschopných starců, která se pohybovala i v blízkém okolí a zajišťovala zásoby dřeva, lesních plodů a případně ryb. Vybraní mladí muži zajišťovali potraviny lovem v blízkém okolí. Měli svoje stanoviště např. v jeskyni Kůlničce, Křížově, Adlerově, ale i na vyhlídkových stanovištích v terénu nebo u Ochozské jeskyně. Tato stanoviště byla v době zimní, kdy byla Pekárna plně obsazena, patrně opuštěna.

A cožpak takhle úniková cesta z Pekárny? Tato otázka se přímo nabízí. Opět velké tajemství, ale spíš pro speleology. Neopouštějme ji. **Současný stav výzkumu se k této možnosti kloní, stejně tak, jako byl o ní přesvědčen známý antropolog a znalec pan Dr. Jan Jelínek z Moravského muzea v Brně. Nikdy neříkejme nikdy a bádejme usilovně dál. Dnes víme zcela určitě, že jeskyně Pekárna má své pokračování.**

Jen tak dodatkem, tajemství jeskyně Pekárny a jejich dávných praobyvatel stále čeká na svoje odhalení.

Vzpomínka na p. Dr. Jelínka, ve své době ředitele Moravského zemského muzea.

Josef Pokorný.

V souvislosti se závěrem článku L. Slezáka, nazvaném „Život lovců sobů na Říčkách“, který je zařazen do tohoto tematického okruhu nemohu odolat vzpomínce na přednášky p. Dr. Jelínka.

Před časem, v době, kdy jsem byl ještě mlád, realizoval p. Dr. Jelínek v Moravském zemském muzeu sérii přednášek o Moravském krasu, o jeho historii a o jeho dávných obyvatelích. Já jsem ty přednášky navštěvoval a pozorně panu Dr. Jelínkovi naslouchal.

A tak, v souvislosti s článkem L. Slezáka (který cituji výše), mi vytanula na mysli vzpomínka na jednu z přednášek, ve které pan Dr. Jelínek hovořil o jeskyni Pekárně a jeho dávných obyvatelích – lovcích sobů a koní – magdalencích. V této přednášce pan doktor uváděl, že ve všech lokalitách v Evropě, všude tam, kde sídlili magdalenci, se našly jeskynní malby magdalenců. Jen u nás ne! A pan doktor tehdy doslova řekl: „Až se lidem podaří překonat zával na konci Pekárny a najdou její pokračování, je velmi pravděpodobné, že tam také takové jeskynní malby najdou!“

A o této naději L. Slezák ve svém článku (mimo jiné) mluví.